

A MAGYAR KIRÁLYI HONVÉDSÉG GYORSCSAPATAINAK ALKALMAZÁSAI 1938 ÉS 1941 KÖZÖTT

Kiss Gábor Ferenc: „Lovon, gyalog, autón, biciklin, vasúton...”

A Magyar Királyi Honvédség gyorscsapatai

Szeged, Belvedere Meridionale, 2014. 211 p.

Kiss Gábor Ferenc a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar oktatója, hadtörténész, a 20. századi hadtörténet kutatója. Közel két évtizede foglalkozik a Magyar Királyi Honvédség gyorscsapatainak történetével publikációban, a korában új típusú fegyvernemnek tekinthető haderő kialakításának előzményeivel, okaival, illetve azok különböző hadszíntereken történő alkalmazásával.¹

„*Lovon, gyalog, autón, biciklin, vasúton...*” A *Magyar Királyi Honvédség gyorscsapatai* című monográfiája a Magyar Királyi Honvédség történetének egy izgalmas korszakába vezeti el az olvasót. A tudományos igényvel megírt mű az akkor egyik legkorszerűbbnek számító fegyvernem, a gyorscsapatok (páncélosok, gépkocsizó lövészek, huszárok, kerékpárosok) megalakulását, fejlődését mutatja be annak gyakorlati alkalmazásán keresztül. A kötet lapjain nem csak egy modern fegyvernem története bontakozik ki, hanem az 1938 és 1941 közötti területgyarapodások hadtörténetének az utókor számára is tanulságos oldala. A tárgyalt korszak eseményeinek ismerete ugyanakkor segít megérteni a Honvédség második világháborús szereplésének hátterét is.

Az első fejezetben felvázolja a korában újnak tekinthető fegyvernem létrejöttét és fejlődését, áttekintve nemcsak a hazai, hanem a nemzetközi tendenciákat is. A fejezet konklúziójaként megállapítható, hogy a magyar gyorscsapatok megalapítása és fejlesztése kellően megalapozott elméleti háttérrel, a külföldi tendenciák ismeretével került megvalósításra.

A továbbiakban a szerző a gyorscsapatok alkalmazásán keresztül mutatja be, hogy az elképzelések miképpen váltak be a gyakorlatban, s a hadművelet milyen következtetések levonására adhatnak alkalmat. A felvidéki és az észak-erdélyi bevonulásról szóló részek szándékosan rövidebbek, mint a kárpátaljai és a délvidéki hadműveletet bemutató részek. Harci cselekményekre ugyanis csak a két utóbbi alkalommal került sor, „Észak felé” és „Kelet felé” a diplomácia eszközeivel érték el a sikert. A kárpátaljai és a délvidéki események során is megállapítható, hogy csak korlátozott méretű harci cselekményekbe keveredtek a magyar erők. Az előbbi esetben a szembenálló erők – vagy inkább azok hiánya –, míg az utóbbi alkalommal a német hadsereg sikerei kímélték meg a magyar csapatokat a nagy véráldozattal járó harcoktól.

A második fejezet első részében a szerző az első bécsi döntés következtében megvalósuló felvidéki bevonulást tárgyalja, ahol a diplomáciai megoldásnak köszönhetően fegyveres összecsapásra nem kerülhetett sor a magyar és csehszlovák erők között. A bevonulás megszervezésének és végrehajtásának elemzése lehetőséget ad a létrehozás kezdeti stádiumában lévő gyorsalakulatok bemutatására. A második fejezet második alfejezetében a csehszlovák állam szétesését kihasználó, illetve a maradék Csehszlovákia cseh-morva területeit 1939 márciusában megszálló Hitler engedélyével Kárpátalja birtokba vételére indított magyar akciót mutatja be a szerző. 1939 tavaszán Kárpátalján már harci körülmények között szerepeltek a gyorscsapatok. A még kiépítetlen szervezeti, anyagi és személyi háttérrel rendelkező egységek a korlátozott harci viszonyok között megállták a helyüket. A bevonulásból leszűrt tapasztalatok mindenesetre megmutatták, hogy további komoly fejlesztésekre van szükség. Az egyik fontos eredmény a Gyorshadtest létrehozása volt, mivel kiderült a hadjáratban, hogy a gyorseregetesteknek egységes vezetésre van szükségük.

A harmadik – és legnagyobb lélegzetvételű – fejezet a frissen létrehozott Gyorshadtest 1940 és 1941 közötti történetét dolgozza fel. A szerző először az újonnan létrehozott hadtest Észak-Erdély visszacsatolásakor betöltött szerepét elemzi. Megállapítja, hogy Észak-Erdély visszafoglalása ráébresztette a magyar katonai vezetést: a Gyorshadtest akkori állapotában nem áll teljesen készen a neki szánt feladatok jelentős részének ellátására. A bevonulás menettapasztalatai, illetve egy magyar–román háború esetén a román hadsereg harci lehetőségei azt mutatták, hogy a még mindig szükségszerűen felfegyverzett gyorscsapatok korántsem alkalmasak a Harcászati Szabályzatban meghatározott feladataikra.

A harmadik fejezet második nagy témaköre, amit a harmadik alfejezetben bont ki a szerző, a Gyorshadtest délvidéki hadműveleteit elemzi. Ez a rész a monográfia legaprólékosabban feldolgozott, legnagyobb terjedelmű része.

Kiss Gábor Ferenc először is felvázolja a szembenálló felek erőit, a földrajzi viszonyokat és a hadterveket, elhelyezve és részletesen bemutatva a Gyorshadtest délvidéki hadműveleteit. Megállapítja, hogy a meglévő szervezetű, felszerelésű,

kiképzettségű gyorscsapatok még 1941-ben is a meghatározott feladataikhoz képest csak korlátozott célokért vehetők harcba, hiszen alapvető paraméterek tekintetében súlyos hiányok merültek fel. Az 1941-es délvidéki hadjárat egy koalíciós háború volt, mindazzal az előnnyel, amit egy erős nagyhatalom szövetsége jelentett. A honvédek ezúttal sem találták magukat szemben szervezett ellenséggel, inkább az irreguláris erők kötötték le a figyelmüket. Ismét előjöttek a korábbi bevetések problémái: az utanszállítás gyengeségei, a kiképzetlenség, a hiányos anyagi körülmények, valamint a vezetési problémák. Míg a korábbi helyszíneken a diplomácia háritotta el az összeütközést az ellenséges hadsereggel, most, a német szárazföldi és légi erők tevékenységének köszönhetően, mire a magyar haderők megindultak, már nem találkozhattak számottevő ellenállással. Így újfent nem sikerült háborús körülmények között vizsgáztatni a Honvédséget, ismét elmaradt az élesben való kipróbálás.

A délvidéki bevonulás ugyanakkor – az elcsatolt területek anyaországhoz való visszatérésének morális sikere mellett – katonai szempontból a megszerzett hadi tapasztalatok miatt sem volt teljesen haszontalan. A problémák orvoslására azonban nem maradt elég idő, mivel a Délvidék után újra bevetésre került a Gyorshadtest, immáron „élesben”, a keleti fronton, és ott már sajnos vérrel kellett megfizetni az elmaradt fejlesztéseket, a gyenge technikát s az indokolatlan spórolást. De a Szovjetunió elleni hadjárat már nem témája Kiss Gábor Ferenc érdekes könyvének, a Gyorshadtest további sorsát Andaházi Szeghy Viktor monográfiája² dolgozta fel, és tárta az olvasók elé.

Döbör András

JEGYZETEK

- ¹ Kiss Gábor Ferenc: *Egy katonalevél a Nagy Háborúból*. In: Glässer Norbert – Mód László (szerk.): *A Nagy Háború hatása a mindennapok kultúrájának változására*. Szeged, 2018. 147–159.; Kiss Gábor Ferenc: *Harcban született: a magyar királyi 24. gyalogezred a kárpátaljai hadművelet első szakaszában*. In: Anka László – Hollósi Gábor – Tóth Eszter Zsófia – Ujváry Gábor (szerk.): *Historia est lux veritatis*. Szakály Sándor köszöntése 60. születésnapján. II. kötet. Budapest, 299–310.; Kiss Gábor Ferenc: *Értékmentés vagy zabrálás: Kerékpáros katonák normaszegése 1941-ben*. In: Gyarmati György – Pihurik Judit (szerk.): *Háborús hétköznapiak hadszíntéren, hátszágban 1939–1945*. Budapest–Pécs, 2015. 169–180.; Kiss Gábor Ferenc: *Kézikönyv a 2. világháború hadtörténetéhez: Tények, adatok, források*. Szeged, 2014.; Kiss Gábor Ferenc: *A Magyar Királyi Honvédség gyorscsapatának alkalmazása 1938–1941*. Közép-Európai Közlemények, VI. évf. (2013) 4. sz. 116–124.; Kiss Gábor Ferenc: *Gyorscsapatok: szervezés és első alkalmazás (1938)*. In: Miklós Péter (szerk.): *Újragondolt negyedszázad: Tanulmányok a Horthy-korszakról*. Szeged, 2010. 313–322.; Kiss Gábor Ferenc: *Az első magyar ejtőernyős alakulat 1938–1939*. In: Döbör András – Kiss Gábor Ferenc (szerk.): *Magyarország és Európa 1919–1939*. Szeged, 2001. 43–58.; Kiss Gábor Ferenc: *Rohamkiképzés a Magyar Királyi Honvédségben 1938–1941*. In: Jancsák Csaba – Kiss Gábor Ferenc – Zakar Péter – Döbör András (szerk.): *Dixit et salvavi animam meam*. Tanulmányok a 65 éves Szegfű László tiszteletére. Szeged, 2007. 357–368.
- ² Andaházi Szeghy Viktor: *A magyar királyi honvédség részvétele a Szovjetunió elleni támadásban*. Szeged, 2016.